



จดหมายข่าว

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 กันยายน 2533

คณะเศรษฐศาสตร์ มช. จัดปาฐกถา “ป่วย อังภากรณ์” ครั้งที่ 3

เพื่อเป็นการระลึกถึงศาสตราจารย์ป่วย อังภากรณ์ อดีตคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ และอธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดปาฐกถา “ป่วย อังภากรณ์” ขึ้น ในวันที่ 7 กันยายน ที่ผ่านมา โดยมี ดร. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา เป็นองค์ปาฐก ในหัวข้อเรื่อง “วัฒนธรรมตะวันตกกับพัฒนาสังคมไทย” สำหรับโอกาสเดียวกันนี้ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ซึ่งก่อตั้งโดยอาจารย์ป่วย ขอร่วมในความรู้อิกรถึงถึงต่ออาจารย์ป่วยอันเป็นที่เคารพ พร้อมทั้งได้นำเอาปาฐกถาดังกล่าวมาตีพิมพ์อยู่ใน **จดหมายข่าว** ฉบับนี้ด้วย นอกจากนั้น **จดหมายข่าว** ได้เก็บความข้อเขียนเกี่ยวกับชีวิต และงานของอาจารย์ป่วย ซึ่งเขียนโดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ เพื่อเป็นการคารวะต่ออาจารย์ป่วย โดยมีความดังต่อไปนี้

ในบรรดาผู้หลักผู้ใหญ่ของเมืองไทย ที่มีเกียรติประวัติในการทำงานเพื่อสังคมและส่วนตัวอันดีงามแล้ว นายป่วย อังภากรณ์ หรือที่คนทั่วไปเรียกกันว่า อาจารย์ป่วยนั้น ก็เป็นบุคคลหนึ่งในจำนวนน้อยนักที่มีผลงานและการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของสังคมเสมอมา นายป่วยเป็นครูสอนหนังสือ เป็นนักเศรษฐศาสตร์ เป็นนักพัฒนา เป็นนักมนุษยธรรม ให้ความสนใจต่ออนาคตและโชคชะตาของประเทศชาติ และท้ายที่สุดเป็นบุคคลสำคัญทั้งในวงการภายในประเทศและวงการระหว่างประเทศ

นายป่วย อังภากรณ์ เกิดเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2459 ที่ตลาดน้อยใจกลางย่านธุรกิจของกรุงเทพฯ บิดาชื่อนายชา เป็นชาวจีนที่อพยพเข้ามาเมืองไทย เพื่อทำอาชีพขายส่งปลา มารดาชื่อนางเซาะเซ็ง มีเชื้อสายไทย-จีน

นายป่วยเข้าศึกษาที่โรงเรียนอัสสัมชัญ และเมื่อจบการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2475 ก็ได้เป็นครูที่อัสสัมชัญ เมื่อมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองในปี พ.ศ. 2477 นายป่วยเป็นหนึ่งในจำนวนหลายพันคนที่

เข้าเป็นนักศึกษาของ ม.ธ.ก. นายป่วยจบปริญญาธรรมศาสตร์บัณฑิต ในปี พ.ศ. 2480 และในปี พ.ศ. 2481 เมื่อมีอายุ 23 ปี ก็สอบแข่งขันได้ทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อทางเศรษฐศาสตร์และการคลังที่ London School of Economics ของมหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ จนในที่สุดสำเร็จปริญญาตรี ในปี พ.ศ. 2484 โดยได้รับเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง นับเป็นคนไทยคนเดียวที่ได้รับเกียรตินิยมอันดับหนึ่งจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้

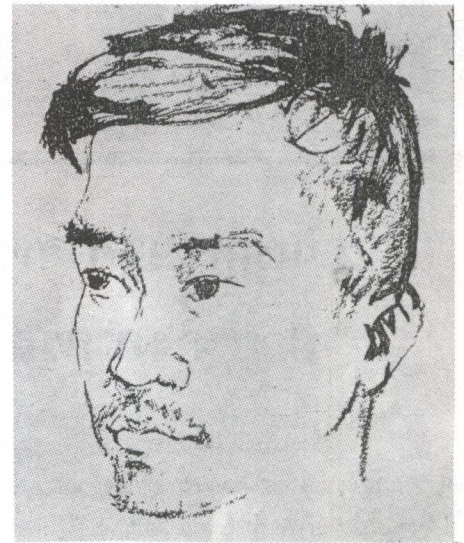
ในขณะนั้นสงครามโลกครั้งที่สองได้เกิดขึ้นในยุโรป และต่อมาสงครามก็ขยายตัวขึ้นในเอเชีย ในขณะที่เดียวกันจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็เข้าร่วมกับญี่ปุ่น ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ขบวนการเสรีไทยภายใต้การนำของนายปรีดี พนมยงค์ (ภายในประเทศ) และ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช (ต่างประเทศ) ก็ได้รับการจัดตั้งขึ้น นายป่วยเป็นบุคคลหนึ่งที่อาสาเข้าทำงานใน British Army Pioneers Coyrs เพื่อจุดประสงค์ในการทำงานติดต่อบริเวณเสรีไทยและสัมพันธมิตร และได้เดินทางกลับมายังประเทศไทยเพื่อปฏิบัติภารกิจ

เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลง นายป่วย ก็ได้เดินทางกลับไปศึกษาต่อจนได้รับปริญญาตรีบัณฑิต ในปี พ.ศ. 2492 นายป่วยได้เดินทางกลับประเทศไทยและได้เข้ารับราชการจนได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (2502 - 2514) คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2507 - 2514) หลังเหตุการณ์ในเดือนตุลาคม 2516 นายป่วยก็ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2518 - 2519)

แม้พื้นฐานทางการศึกษาจะเน้นหนักทางประวัติศาสตร์ แต่นายป่วยก็แตกต่างจากนักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ ทั้งทางด้านความคิดและความประพฤติ ทางความคิด การวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจต่าง ๆ นายป่วยมิได้คำนึงถึงเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีใช่ทางเศรษฐกิจอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเป็นมนุษย์และจริยธรรมตลอดชีวิตของการรับราชการ นายป่วยได้เน้นอยู่เสมอว่า ความรับผิดชอบทางจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศ และกล่าวเน้นถึงธรรมะทางเศรษฐกิจอยู่เสมอ

“ป่วย อังภากรณ์ มีความฝันที่จะเห็นสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสันติวิธีไปสู่สังคมที่มีความเป็นธรรมมากขึ้น และไปสู่สังคมที่ประชาชนมีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ อาจจะไม่มีผิดนักที่จะกล่าวว่าการอุทิศตนเพื่อส่วนรวมตลอดชีวิตที่ผ่านมา แม้ในยามเผ่าชราและสังขารร่วงโรยปานนี้ ทั้ง ๆ ที่มีโอกาสจะเสวยสุขในชีวิตอันปลายเยี่ยงชนชั้นกรรมพื้ทั้งหลาย ก็เพียงเพื่อให้สังคมในโลกแห่งความฝันกลายเป็นสังคมในโลกแห่งความเป็นจริง แต่สันติประชาธรรม จะเกิดขึ้นอย่างไร กระแสธารแห่งประวัติศาสตร์เท่านั้นที่จะบอกได้”

0 สังคมวิชาการกับตัวเลขอายุจะมีความสัมพันธ์ต่อกันที่กลมเกลียวแน่นแฟ้น ท่านแรกนี้สำนักพิมพ์ส่องศยามได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มหนึ่ง ในวาระ *ถ้า* ท่านยังมีชีวิตอยู่มาจนถึง 25 กันยายน 2533 ก็จะมีอายุครบ 60 ปี คือ จิตร ภูมิศักดิ์ โดยใช้นามปากกาว่า สิทธิ ศรีสยาม เรื่อง “ *นิราศหนองคาย : วรรณคดีที่ถูกสั่งเผา* ” ความเด่นของงานชิ้นนี้คือเป็นวรรณคดีวิจารณ์แนวมาร์กซิสต์ที่บวกกับคุณสมบัติของจิตรผู้รู้ซึ่งถึงรสและอรรถของวรรณคดีไทย หนังสือเล่มนี้ยังผนวกด้วย “ *นิราศหนองคาย* ” ฉบับของ หลวงพัฒนพงศ์ภักดี ราคา 90 บาท บทนำของทางสำนักพิมพ์ได้บันทึกไว้ด้วยอารมณ์เศร้าเสียดายว่า ในช่วงเวลาหนึ่งที่คนหนุ่มสาวได้เคลื่อนไหวแสวงหางานคิดงานเขียน บทเพลงและชีวิตนักอุดมการณ์ในช่วงอายุนั้นของเขา ได้กลายเป็นประหนึ่งเทพกรรมน้อยๆ ที่กลับฟื้นขึ้นมาอย่างมีชีวิตชีวา แต่บัดนี้เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองได้เปลี่ยนไป กระแสทุนนิยมประชาธิปไตยในไทยได้ขยายตัวมากขึ้น ดังนั้น “ *บัดนี้เรื่องราวของเขาได้กลับคืนสู่ความเป็นตำนานไปเรียบร้อยแล้ว* ” ชีวิตก็เป็นอนิจจังอย่างนี้แหละนะ



“ *กาลเวลาม่าจิตร ภูมิศักดิ์ แต่เวลาก็ประจักษ์ตระหนักรว่า กาลเวลาม่าคนดีทุกทีมา แต่เวลาก็ทูนเทอดเชิดคนดี* ” สถาบันไทยคดีศึกษา มธ. ยุคชัช กิจธรรม ไชยันต์ รัชชกุล และเสกสรรค์ ประเสริฐกุล จับมือกับนักวิชาการมือเยี่ยมๆ ประจำสถาบัน เพื่อเคลื่อนไหวทางวิชาการอย่างร้อนแรงอีกครั้งหนึ่ง จัดงานให้จิตร ภูมิศักดิ์ ในวันที่ 10 สิงหาคมนี้ ที่ชั้น 4 ตึกอเนกประสงค์ มธ. ตั้งแต่เช้าเก้าโมงเย็นเย็นมีการอภิปราย 4 หัวข้อด้วยกัน ว่าด้วยการมองประวัติศาสตร์ของจิตร จิตรกับวรรณกรรม จิตรนักรบของคนรุ่นก่อน และสำรวจสถานะของจิตรจดหมายข่าวจะตามสรุปมาลงฉบับหน้าอย่างแน่นนอน

นอกจากนี้สถาบันไทยคดีศึกษายังจะได้จัดรายการที่มีหัวข้อนำตื่นเต้นและน่าหวาดเสียวโดย *เผ่าทอง ทองเจือ* อดีตนักวิชาการมือดีประจำสถาบันที่ปัจจุบันได้ย้ายไปเป็นอาจารย์ประจำคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มานำเสนอเรื่อง “ *ผ้าในราชสำนักสยาม : การเมืองเบื้องหลังผ้า (ชื่น)* ” พร้อมด้วยผู้วิจารณ์การเสนอที่มีสายตาเฉียบแหลมอีกหลายท่าน งานนี้มีวันพุธที่ 8 สิงหาคม ที่ผ่านมานี้ ชั้น 4 ตึกอเนกประสงค์ มธ.

0 ท่านที่สอง ลูกศิษย์ได้ร่วมกันสนับสนุนจัดทำหนังสือ *ไทยคดีศึกษา* รวมบทความทางวิชาการ เพื่อแสดงมุทิตาจิตอาจารย์พันเอกหญิงคุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ในวาระครบรอบอายุ 60 เมื่อ 29 มิถุนายนที่ผ่านมา กล่าวว่ามีตอนที่ท่านเป็นอาจารย์ประจำสาขาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มธ. นั้น ท่านได้ริเริ่มนำเอาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์นิพนธ์มาสอนนักศึกษา ซึ่งทำให้เห็นกันว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นมากกว่าเรื่องการท่องจำและการเรียงลำดับเหตุการณ์ หนังสือเล่มนี้มี 13 บทความที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นเสมือนการสรุปทิศทางความสนใจและความเคลื่อนไหวของวงการประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี สุนทร อัสสไวย์ ม.ล. วลัยวิภา บุรุษรัตนพันธุ์ และกาญจนิละอองศรี ร่วมกันเป็นบรรณาธิการ ราคา 200 บาท โดยนำรายได้นี้สมทบทุนมูลนิธิร่วมจิตต์น้อมเกล้าฯ เพื่อเยาวชน

การแสดงมุทิตาจิตในลักษณะเดียวกันนี้เมื่อปีก่อนก็ได้มีหนังสือชื่อ *สายธารแห่งความคิด* ชาคริต ชุ่มวัฒนะ และอุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ เป็นบรรณาธิการ ในวาระครบรอบอายุ 60 ของคุณวรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และเมื่อปี 2530 นั้น สมบัติ จันทรวงศ์ และชัยวัฒน์

สถาอานันท์ ก็ได้ร่วมกันเป็นบรรณาธิการหนังสือ *อยู่เมืองไทย* รวมบทความทางสังคมวิชาการเพื่อเป็นเกียรติแด่ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ในโอกาสอายุครบ 60 ปี

หนังสือแสดงมุทิตาจิตทั้ง 3 เล่มนี้ พุดได้อย่างเต็มปากเต็มคำว่าจะ เป็นหนังสือเล่มเอกของทศวรรษ 2530 ที่จะต้องถูกกล่าวถึงในอนาคตอยู่เสมอๆ ทุกเล่มมีเพียง 1,000 คนเท่านั้นที่จะมีสิทธิเป็นเจ้าของ แล้วคุณจะไม่ตัดสินใจหามาไว้บนชั้นหนังสือของคุณอีกหรือ

0 เรื่องของชาวจีนในไทยยังเป็นเรื่องน่าสนใจในวงวิชาการอยู่เสมอ สุชาติ ตันตสุรฤกษ์ ทำการศึกษา “ *โพยก๊วน : การส่งเงินกลับประเทศโดยชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย* ” กล่าวว่า ชายฉกรรจ์ชาวจีนจากกวางตุ้ง ฮกเกี้ยน และไหหล่า ได้ละทิ้งลูกเมียบ้านเกิดที่มีแต่ความยากจนและความลำบาก เพื่อแสวงหาทางขายแรงงานและทำงานต่างๆ เพื่อภาวะที่จะต้องหาเงินส่งเสียเลี้ยงดูและช่วยเหลือครอบครัวที่ยังคงอยู่ในเมืองจีน การส่งจดหมายเพื่อไต่ถามทุกข์สุขระหว่างกันพร้อมกับส่งเงินไปด้วยนั้น เรียกว่า *โพยก๊วน* ตามสำเนียงจีนแต้จิ๋ว และแม้ในปัจจุบันนี้ *โพยก๊วน* ก็ยังนิยมในหมู่ชาวจีน โดยเป็นคำที่

มีนัยแฝงอยู่ว่า เป็นการส่งจดหมายพร้อมเงินในทางลับ สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดพิมพ์ 70 บาท

และผู้ที่น่าสนใจเรื่องชาวจีนในสังคมไทย หนังสือเล่มที่ขาดไม่ได้คือ **สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์** จี. วิลเลียม สกินเนอร์ เขียน ชาลวูวิทย์ เกษตรศิริ เป็นบรรณาธิการแปล มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จัดพิมพ์ 2529

o **รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา : ทศนะจากเมืองไทย** วริยา ศ. ชินวรรณโณ และชัยชนะ อิงคะวัต บรรณาธิการ เป็นข้อเขียนภาษาอังกฤษแต่มีบทถอดความแปลสรุป เป็นภาษาไทยไว้ให้อ่านเทียบเคียง จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ราคา 98 บาท

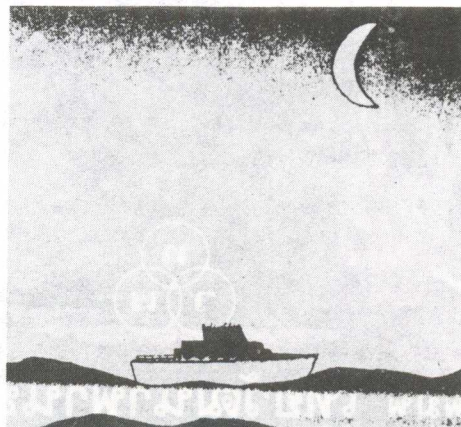
o **ความโกรธเกรี้ยวของคุณฟิลิปป์ โฮท์ส** ไม่อยากบอกคุณเลยว่าเป็นชื่อหนังสืออะไร เพียงคุณเห็นชื่อหนังสือสีแดงบนปกเล่มนี้ละก็ คงชักสงสัยเชื่อว่า คุณฟิลิปป์นี่แหละโกรธเกรี้ยวรุนแรงเพียงไหนหนอ อ่าภา โอดระกูล แปลและเป็นบรรณาธิการหนังสือบทละคร 2 เรื่อง ของ **มักซ์ ฟริช** นักเขียนชาวสวิส ผู้มีชื่อเสียงเด่นอยู่ในวงการประพันธ์ของประเทศที่ใช้ภาษาเยอรมันเวลานี้ งานของเขามีทั้งนวนิยาย บทละครเวที บทละครวิทยุ บทความและบันทึกความทรงจำสำหรับด้านการละครนั้นประสบความสำเร็จมาตั้งแต่ทศวรรษ 1940 บทละครอีกเรื่องในเล่มนี้ชื่อ **“ประวัติชีวิต”** หรือชื่อที่แปลงให้สวยแล้วคือ **“อยากใช้ชีวิตนี้ไม่มีเธอ”** แปลโดยสมัยพร ชำชื่น เล่มนี้หาทุนมาสนับสนุนการจัดพิมพ์เพียง 300 เล่ม ๆ ละ 90 บาท คุณจะไม่ช่วยหาเธอมาไว้ข้างกายสักเล่มหรือ เดี่ยวเองอนเอนะจะบอกให้รู้

o **ข่าวล่าสุดจากประเทศที่อยู่ด้านตะวันตกของ** ไทย รัฐบาลนายทหารออกสามศอกที่ทำตัวเป็นเผด็จการปกครองประเทศประกาศออกมาอย่างโจ่งครึ่มว่า จะยอมให้อ่อง ซาน ซูยี เป็นอิสระ

จากการถูกควบคุมตัวในบ้านพักของเธอเอง ถ้าเธอยอมรับว่าจะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองอีก โอ้เอ๋ย! พิโรธพิง! ไม่ยอมรับกาหน้าตาเกียรติยศศักดิ์ศรีแบบนายทหารบ้านเราเลยเนาะ ชลาดกลัวกระทั่งผู้หญิงตัวเล็ก ๆ แถมมือเปล่าอีกต่างหาก นอกจากนี้รัฐบาลทหารพม่ายังเล่นเต๋อต่างกับผู้แทนฯ ที่ชาวพม่าเลือกฝ่ายค้านรัฐบาลเข้ามาเป็นส่วนใหญ่ 2 เดือนมาแล้ว การร่างรัฐบาลฉบับใหม่ก็ยังไม่ได้เริ่มสักที แล้วยังพยายามสร้างขั้นตอนเพื่อให้รัฐธรรมนูญฉบับที่อาจจะมิขึ้นใหม่นั้นเป็นไปตามที่ทหารกำหนดไว้ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เห็นความสำคัญของสถานการณ์พม่าที่คนไทยควรจะรู้จักพม่าให้มากขึ้น จึงได้รับผลิตหนังสือที่แต่งโดยชาลวูวิทย์ เกษตรศิริ เรื่อง **พม่า : ขบวนการนักศึกษากับประวัติศาสตร์อันระทึกใจ** กำลังวางแผน ราคา 60 บาท

o คราวนี้เป็นเรื่องของอายุ 80 เมื่อเสาร์ที่ 21 กรกฎาคมที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยศิลปากรจัดรายการ **“80 ปีท่านจันทร์” หม่อมเจ้าจันทร์จิรายุ รัชนี** นอกจากการขับเสภา การอ่านบทกวีสดุดีแล้ว ยังมีการอภิปรายเรื่อง **“ข้าแหละจาริกหลักที่ 2 ของแท้ เรื่องพระร่วงไม่ใช่ราชวงศ์แรกของแคว้นสุโขทัย”** ณ ห้องพระโรงวังท่าพระ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมี **ชาลวูวิทย์ เกษตรศิริ** ดำเนินรายการ

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ จากกรมศิลปากรกล่าวว่า จาริกหลักที่ 2 หรือจาริกวัดศรีชุมนี้ทำขึ้นรุ่นหลัง **“ศรีศรัทธา”** โดยลูกศิษย์ของ



ท่าน เพื่อประกาศ **“สำนัก”** ของตน เพราะจาริกคือคำประกาศ และทำขึ้นเพื่อประโยชน์อะไรบางอย่าง พิเศษได้ใช้ความขัดแย้งทางศาสนาในเมืองเชียงใหม่ยุคเดียวกันมาฉายภาพให้เห็นว่า จาริกหลักที่ 2 นั้นบอกถึงความขัดแย้งทางศาสนาที่มีในสุโขทัย ระหว่างสำนักของศรีศรัทธากับของพระยาลิไทที่นำเข้ามาใหม่

ไมเคิล ไรท์ ว่าเมืองสุโขทัยมี 2 ตระกูลที่มีทั้งความขัดแย้งและการดิ้นกัน คือ ตระกูลผาเมือง กับตระกูลบางกลางหาว ที่สืบลงมาเป็นศรีศรัทธากับพระยาลิไท เขาเสนอว่าสายผาเมืองศรีศรัทธานั้นเป็นพราหมณ์ และต้นตระกูลของทั้ง 2 ตระกูล มีอิทธิพลและความสืบต่อจากแบบแผนของลังกาอยู่สูง

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม ชี้ว่าจาริกหลักที่ 2 นี้ได้แสดงให้เห็นถึงการคลี่คลายอย่างชัดเจนในการพัฒนาของเมืองต่าง ๆ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวว่าจาริกหลักที่ 2 นี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในชนชั้นนำของสุโขทัยได้ลึกซึ้งมากกว่าที่เราคิด ประการแรก จะช่วยให้เข้าใจขึ้นอย่างมีความซับซ้อนถึงความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่เกาะกลุ่มไปยั้งแวนแคว้นต่าง ๆ แถบอุษาคเนย์ ประการที่สองในด้านศาสนานั้น ถ้าหลัก 2 นี้เป็นตัวแทนร่วมกับความเชื่อของคนอื่น ๆ ก่อนสมัยลิไทจริง แสดงว่าศาสนาพุทธได้เน้นไปที่ ศรัทธา ปาฏิหาริย์และการจาริกแสวงบุญ ซึ่งจะแตกต่างจากความเชื่อตั้งแต่สมัยลิไทลงมา

แม้ว่ารายการอภิปรายนี้จะมุ่งเน้นไปที่การวิพากษ์หลักฐานวิเคราะห์สาระ แต่ทั้งหมดก็เห็นด้วยกันว่า พระร่วงไม่ใช่ราชวงศ์แรกของแคว้นสุโขทัย หากเป็นราชวงศ์ของพ่อขุนศรีนาวนำถม ซึ่งท่านจันทร์ก็คือท่านแรกที่ทรงย้ายอยู่เสมอว่าประวัติศาสตร์แคว้นสุโขทัย ต้องเริ่มที่พ่อขุนศรีนาวนำถม

และในรายการวันนั้น ยังมีการแจกหนังสือที่เขียนโดย สุจิตต์ วงษ์เทศ เรื่อง **ศรีศรัทธา : ขุนทัพกรุงสุโขทัยผู้ทิ้งอาวุธมุ่งพุทธภูมิ** ใครสนใจอยากได้และเป็นแฟนของ ศิลปวัฒนธรรม ก็ลองติดต่อไปทางนั้นดูนะครับ

มนุษยชาติ

สิหนดา แกมสิน

ไทยวัฒนาพานิช/วัดสี่

ร่างกายของมนุษย์

สิหนดา แกมสิน

ไทยวัฒนาพานิช/วัดสี่

สิ่งมีชีวิตในโลก

สิหนดา แกมสิน

ไทยวัฒนาพานิช/วัดสี่

กำเนิดของชีวิต

สิหนดา แกมสิน

ไทยวัฒนาพานิช/วัดสี่

หนังสือในชุดมี

ประเทศและประชาชน

- เอเชียและออสเตรเลีย
- ทวีปอเมริกา
- แอฟริกา
- ยุโรป

ชีววิทยา

- การเกิดของสิ่งมีชีวิต
- สิ่งมีชีวิตในโลก
- ร่างกายของมนุษย์
- มนุษยชาติ

สารานุกรมชุดโลกวันนี้

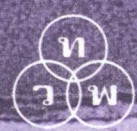
เอเชียและ ออสเตรเลีย

ติส ไสย



ไทยวัฒนาพานิช
A WATTS/ GLOUCESTER BOOK

สารานุกรมชุด โลกวันนี้



บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

599 ถนนโมตรีจิด กรุงเทพฯ 10100 โทรศัพท์ 2210111-5

ทวีปอเมริกา
แอฟริกา

ติส ไสย

ไทยวัฒนาพานิช/วัดสี่
ไทยวัฒนาพานิช/วัดสี่

วัฒนธรรมตะวันตกกับพัฒนาการ สังคมไทย

ปาฐกถา “ป่วย อังภากรณ์”
ครั้งที่ 3 วันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2533

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา

ท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านอาจารย์ นิสิตนักศึกษา
และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติอย่างสูงสุดในชีวิตความเป็นนักวิชาการของข้าพเจ้า ที่ได้รับเชิญ
จากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้เป็นองค์ปาฐก “ป่วย อังภากรณ์” ในปีนี้
ท่านศาสตราจารย์ ดร. ป่วย อังภากรณ์ เป็นนักวิชาการผู้มีความสามารถ ซื่อตรง มีคุณธรรม
ดำเนินชีวิตตรงตามที่เขียนและพูด เป็นปูชนียบุคคลของประเทศไทย ของวงวิชาการไทย และของ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ข้าพเจ้าเองมีโอกาสได้รับเกียรติรู้จักท่านอาจารย์ป่วยและทำงานกับท่าน
ระยะหนึ่ง ข้าพเจ้าเคยเป็นผู้จัดปาฐกถาและสัมมนาของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทยในช่วง
สมัยที่ท่านอาจารย์ป่วยเป็นนายกสมาคมสมัยแรก พ.ศ. 2511 - 2512 ข้าพเจ้าพบว่า อาจารย์ป่วย
รับผิดชอบอย่างยิ่งในการทำหน้าที่ผู้นำนักวิชาการ เอาใจใส่งานของสมาคมมาก รักษาหลักการ
ขณะเดียวกันก็ให้ความรักและความเมตตาแก่ผู้ร่วมงาน เมื่อ 2 ปีที่แล้วมา คือ พ.ศ. 2531 ข้าพเจ้าไป
เยี่ยมท่านอาจารย์ที่บ้านพักขานนครลอนดอนกับศาสตราจารย์ ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ ท่านอาจารย์
ป่วยต้อนรับเราอย่างรักใคร่ และตั้งใจฟังเรื่องความก้าวหน้าของสมาคมสังคมศาสตร์ฯ เรื่องการ
ปาฐกถาซึ่งสมาคมฯ จัดขึ้นหลายแห่ง เนื่องในโอกาสที่ท่านอาจารย์อายุครบ 72 ปี

อีกประการหนึ่งที่ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติและดีใจมากที่ได้รับเชิญครั้งนี้ เพราะว่าข้าพเจ้ารักมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บิดาของข้าพเจ้าเคยเป็นนักศึกษาปริญญาโททางวิชาการทูตของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ข้าพเจ้าเองก็เคยเป็นอาจารย์พิเศษคณะเศรษฐศาสตร์อยู่หลายปี ช่วง พ.ศ. 2511-2514 สอนวิชาระบบเศรษฐกิจเปรียบเทียบของชั้นปริญญาโท เคยเป็นผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ของคณะเศรษฐศาสตร์ ตลอดมาข้าพเจ้ารู้สึกใกล้ชิดกับแนวความคิดของมหาวิทยาลัย ใกล้ชิดกับอาจารย์และกับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ข้าพเจ้าใช้ห้องสมุดกลางและห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์บ่อยครั้ง เป็นห้องสมุดซึ่งข้าพเจ้าพบหนังสือเล่มสำคัญที่ต้องการ ข้าพเจ้าจึงดีใจมากที่ได้รับเชิญ ได้รับเกียรติสูง จากสถาบันที่ข้าพเจ้ารักศรัทธาและชื่นชม

ข้าพเจ้าเกรงและวิตกว่า ข้าพเจ้าจะไม่สามารถทำงานในอนาคต หรือแม้แต่แสดงปาฐกถาในวันนี้ สมเกียรติแห่งนามท่านเจ้าของปาฐกถา หรือของมหาวิทยาลัยนี้

เรื่องที่ข้าพเจ้าจะบรรยายชื่อ “ วัฒนธรรมตะวันตกกับพัฒนาการสังคมไทย ” ข้าพเจ้าคิดว่าหัวข้อนี้เหมาะสมกับปาฐกถา “ บัวย อิงภากรณ์ ” และสอดคล้องกับแนวคิดของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านอาจารย์เสนอให้สังคมไทยยึดหลักเสรีภาพ ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของวัฒนธรรมตะวันตก ข้าพเจ้าขอยกคำกล่าวของท่านอาจารย์ในปาฐกถาอนุสรณ์ ซินแคลร์ ทอมป์สัน พ.ศ. 2512 ดังนี้

“ เสรีภาพของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างกับสิ่งของปราศจากชีวิต หรือเครื่องยนต์กลไก หรือสัตว์เดรัจฉาน ถ้ามีแต่สมรรถภาพ แต่ปราศจากเสรีภาพของบุคคล สังคมนั้นก็เป็นสังคมหุ่น แม้จะมีกำลังทำให้เจริญได้ ก็จะไม่เจริญไปได้ไม่วัน เพราะผลของความสมารถนั้นคงจะมีใช้ในตนเองเดียวกันสำหรับทุกคน เสรีภาพทำให้มนุษย์เราสามารถเลือกจุดหมายและวิถีทางแห่งชีวิตและการประกอบกิจของตน ได้ตามใจ

ชอบ และใจของมนุษย์รวมทั้งรสนิยมและความเอนเอียงย่อมต่าง ๆ กันออกไป เมื่อมีความแตกต่างกัน สังคมนั้นย่อมจะมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อนึ่ง เมื่อมนุษย์เราทำอะไรด้วยใจชอบ คือด้วยฉันทะตามคติของพุทธศาสนา ท่านว่าจะทำได้ผลดีกว่าทำโดยไม่ชอบ ผืนใจทำ เสรีภาพจึงเป็นสิ่งที่ส่งเสริมปัญญา อันเป็นอนุสนธิแห่งสมรรถภาพตามคริสต์คติมนุษย์แต่ละคนเกิดมามีศักดิ์ศรีของตนติดตัวมา ตั้งแต่พระผู้เป็นเจ้าประทานให้ ศักดิ์ศรีนี้จะลบล้างเสียมิได้ ฉะนั้นเสรีภาพจึงเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาชาติ ไม่ว่าจะพิจารณาจากแง่พุทธคติหรือคริสต์คติ และฉะนั้นหลักการประชาธิปไตยจึงเป็นหลักการที่ควรส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจัง ”

ท่านอาจารย์บัวยจึงเป็นผู้ที่ต้องการนำส่วนที่ดีของวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเป็นปัจจัย ผลักดันพัฒนาการของสังคมไทย นอกเหนือจากความคิดเรื่องเสรีภาพและประชาธิปไตยแล้ว อาจารย์ยังเน้นความสำคัญของสมรรถภาพ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะประกอบการอันเป็นประโยชน์ ซึ่งขึ้นอยู่กับการศึกษาและทุนอันประกอบขึ้นเป็นเครื่องมือ สมรรถภาพนี้ก็เป็นคุณลักษณะพื้นฐานแห่งวัฒนธรรมตะวันตกแห่งยุคสมัยการพัฒนาเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม ท่านอาจารย์บัวยจึงเป็นผู้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตะวันตก และต้องการจะนำส่วนดีนั้นเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาสังคมไทย เช่นเดียวกันมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เกิดจากแนวคิดของท่านผู้ประศาสน์การ ปรีดี พนมยงค์ ผู้นำทางทฤษฎีของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ผู้ประดิษฐานอุดมการณ์ประชาธิปไตย เสรีภาพเสมอภาค และภราดรภาพในประเทศไทย อุดมการณ์จากการปฏิวัติระบุมพีในยุโรปซึ่งเป็นผลจากแนวคิดมนุษยนิยม ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นสถาบันที่นำวัฒนธรรมตะวันตกส่วนอุดมการณ์ประชาธิปไตยมาเผยแพร่ในสังคมไทย ในทัศนะของข้าพเจ้าองค์ประกอบวัฒนธรรมตะวันตกนั้นพิจารณาได้ 2 ด้าน คือ

ด้านการผลิตและเทคโนโลยี และ ด้านระบบสังคม ในด้านการผลิต ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมตะวันตกคือการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ เอาชนะธรรมชาติ สร้างเทคโนโลยี พัฒนาการผลิตให้ได้ผลผลิตปริมาณมาก ในด้านระบบสังคมคือการเน้นความเป็นปัจเจกบุคคล การต่อสู้เพื่อเสรีภาพของมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตย คือมนุษย์พยายามต่อสู้เอาชนะธรรมชาติโดยการพัฒนาพลังการผลิต และต่อสู้กับระบบสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นมากดขี่กันเอง โดยการพัฒนาสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีของมนุษย์ และก่อตั้งการปกครองระบอบประชาธิปไตย ท่านอาจารย์ปรีดี ท่านอาจารย์บัวย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ยืนอยู่แนวหน้าแห่งการต่อสู้ในด้านที่สอง คือต่อสู้เพื่อระบบสังคมที่ดีกว่า เพื่อสังคมไทยที่มีเสรีภาพ คนไทยมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และประเทศไทยเป็นประชาธิปไตย นี่คือส่วนที่ดี ส่วนที่ก้าวหน้า ของวัฒนธรรมตะวันตก หรือของมนุษยชาติโดยสากล ที่ท่านอาจารย์ปรีดี ท่านอาจารย์บัวย และชาวธรรมศาสตร์ได้พยายามนำเข้ามา และมีผลต่อพัฒนาการสังคมไทย ปาฐกถาของข้าพเจ้าในวันนี้ “ วัฒนธรรมตะวันตกกับพัฒนาการสังคมไทย ” จึงคงจะอยู่ใกล้ อยู่กับใจของชาวธรรมศาสตร์

ต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะขอล่าวทีละประเด็นใน 3 ประเด็นด้วยกัน คือ :

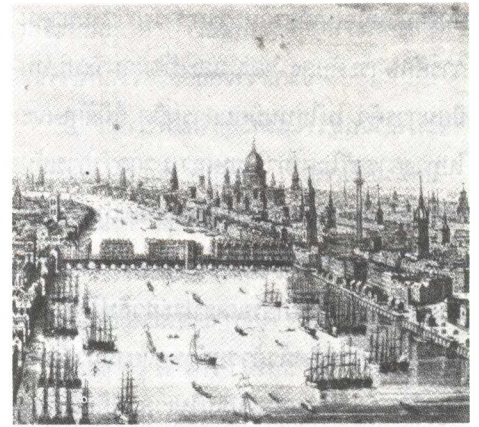
1. เปรียบเทียบประวัติศาสตร์ตะวันตกกับตะวันออก และผลของพัฒนาการซึ่งแตกต่างกันที่มีต่อวัฒนธรรมตะวันตก
2. ลักษณะพิเศษของพัฒนาการสังคมไทยกับฐานะและบทบาทของวัฒนธรรมตะวันตก
3. วิธีการประสานวัฒนธรรมตะวันตกเข้ากับกระบวนการพัฒนาการสังคมไทยอนาคต

ประเด็นแรก : เปรียบเทียบประวัติศาสตร์ตะวันตกกับตะวันออก และผลของพัฒนาการซึ่งแตกต่างกันที่มีต่อวัฒนธรรมตะวันตก ข้าพเจ้าเห็นว่ามีความแตกต่างในกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ยาวนานในประวัติศาสตร์ 3 ประการด้วยกัน คือ : 1) ในยุโรปมีการพัฒนาระบบกรรม-

สิทธิ์เอกชน (private property) ที่เข้มแข็ง เริ่มเกิดระบบกรรมสิทธิ์เอกชนตั้งแต่สมัยอาณาจักรของกรีกในเอเชียไมเนอร์ 12 ศตวรรษก่อนคริสต์ศักราช กรีกได้ส่งสถาบันกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลให้กับจักรวรรดิโรมัน และจักรวรรดิโรมันส่งต่อไปให้ระบบพิวตัล โดยที่ระบบพิวตัลเป็นระบบที่แพร่หลาย สถาบันกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลจึงกระจายออกไปทั่วยุโรป สถาบันกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลถูกรักษาไว้เป็นอย่างดีในระบบพิวตัล และพัฒนาเป็นสถาบันหลักของระบบทุนนิยม ส่วนทางตะวันออกเป็นระบบชุมชนร่วมครอบครองที่ดิน ไม่ว่าจะอยู่ในรูปรัฐหรือชุมชนหมู่บ้านก็ตาม ไม่มีระบบกรรมสิทธิ์เอกชนที่เข้มแข็ง ระบบกรรมสิทธิ์เอกชนเพิ่งจะมาเกิดขึ้นในช่วงที่ติดต่อกับตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 จักรวรรดิ Byzantine ซึ่งมีศูนย์กลางที่เมือง Constantinople กึ่งยุโรปกึ่งเอเชีย เป็นตัวอย่างซึ่งแสดงคุณลักษณะต่อเนื้อว่ามีลักษณะคาบเกี่ยวระหว่างระบบแห่งกรรมสิทธิ์เอกชนกับระบบแห่งกรรมสิทธิ์ชุมชนได้อย่างดี 2) ระยะต่อเนื่องระหว่างการสลายตัวของระบบพิวตัลกับการเกิดระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมกินเวลายาวนาน จากคริสต์ศตวรรษที่ 10 ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ในระหว่างนั้นได้เกิดความคิดมนุษยนิยม (humanism) ให้ความสำคัญกับมนุษย์ และเสรีภาพอันเป็นหัวใจของยุคการฟื้นฟูศิลปวิทยา (the Renaissance) ศตวรรษที่ 14 - 16 เกิดการปฏิรูปทางศาสนา (the Reformation) ศตวรรษที่ 16 ตามมาด้วยยุคแห่งพัฒนาการทางภูมิปัญญาและการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ ความคิดมนุษยนิยมซึ่งเน้นความสำคัญของมนุษย์และความคิดวิทยาศาสตร์ซึ่งเน้นการที่มนุษย์พยายามเข้าใจธรรมชาติ เป็นต้นกำเนิดอุดมการณ์ของชนชั้นกรรมาชีพของยุโรป ชนชั้นผู้ก่อให้เกิดระบบทุนนิยมในยุโรปมีแนวคิดปรัชญามนุษยนิยมและความรู้วิทยาศาสตร์ที่พัฒนาในช่วงเวลาที่ยาวนานหลายร้อยปีดังกล่าวรองรับ และเมื่อด้วยเป็นการพัฒนาจากภายในในเวลาที่ยาวนาน ความคิดมนุษยนิยมและความคิดแบบวิทยาศาสตร์จึงฝังลึก อยู่ในเลือดเนื้อ

ของชาวตะวันตก ขณะที่ทางตะวันออกไม่มีช่วงเวลาต่อเนื่องยาวนานอย่างนั้น ไม่มีช่วงแห่งการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ และช่วงเวลาเตรียมการปรับแนวคิดปรัชญา ระบบแบบเอเชียต้องถูกบังคับให้เปิดประกาศ เผชิญหน้าทันทีกับระบบทุนนิยมจากภายนอก 3) ในยุโรปมีการเกิดขึ้นชั้นกรรมาชีพ (the bourgeoisie) ที่อิสระในเวลาที่ยาวนาน คือในช่วงระหว่างการสลายตัวของระบบพิวตัล และการเกิดระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม ได้เกิดพ่อค้าและหัตถกรจากพวก ร่อนเร่ ลูกคนหลัง ๆ ของไพรตติที่ดินที่เดินทางออกจากแมนเนอร์ ทหาร นักแสวงโชค คนเหล่านี้รักความอิสระ เสี่ยงภัยทำการค้า โดยเฉพาะการค้าทางไกล สร้างเมืองที่ปกครองตนเอง เป็นเมืองอิสระทางการค้า เช่น เมืองเวนิซ บรูจ และเมืองแห่งสันนิบาตฮันเซติก ขยายไปรวมเมืองท่าของฮอลแลนด์และอังกฤษในท้ายที่สุดเมื่อเกิดการปฏิวัติพาณิชย์กรรม ขณะที่ทางตะวันออกไม่มีเมืองอิสระ ไม่มีชนชั้นกรรมาชีพอิสระ พ่อค้าและหัตถกรไม่สามารถแยกตัวจากชาวนา ถ้ามีก็มักเป็นส่วนของชุมชนหมู่บ้านหรือเป็นข้าราชการของรัฐ ชนชั้นกรรมาชีพอิสระแห่งยุโรปมีความสำคัญมากเพราะเป็นผู้แบกรับภาระเป็นผู้นำการพัฒนา ระบบทุนนิยม

พัฒนาการประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน ระหว่างตะวันตกกับตะวันออก ทำให้วัฒนธรรมตะวันตกก่อรูปโดยมีลักษณะเด่นพิเศษอย่างน้อย 2 ประการ คือ 1) เน้นความเป็นปัจเจกบุคคล (individualism) ความสำคัญของมนุษย์ และเสรีภาพของมนุษย์ และ 2) เน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งนี้โดยที่วัฒนธรรมนี้มีพื้นฐานอันมั่นคงอยู่บนสถาบันกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล ความคิดมนุษยนิยม และการแสวงหาความรู้แบบเป็นวิทยาศาสตร์ และการปรากฏตัวขึ้นครอบงำบทบาทนำของชนชั้นกรรมาชีพผู้มีทรัพย์สิน เป็นวัฒนธรรมที่ปรากฏเอกลักษณ์ชัดเจนในช่วงสมัยการเกิดระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม คริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่มีรากฐานกลับไปไกลในประวัติศาสตร์ และเกิดจากการต่อสู้การพัฒนาภายในสังคมยุโรปเอง



นครลอนดอนในศตวรรษที่ 18

ประเด็นที่สอง : ลักษณะพิเศษของพัฒนาการสังคมไทยกับฐานะและบทบาทของวัฒนธรรมตะวันตก พัฒนาการของสังคมไทยมีพื้นฐานอยู่กับระบบกรรมสิทธิ์แห่งชุมชน หมู่บ้าน ครอบครองที่ดินแต่ละท้องที่ และรัฐอ้างเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ของที่ดินของทั้งประเทศครอบลงไปบนชุมชนหมู่บ้านอีกทีหนึ่ง ระบบกรรมสิทธิ์เอกชนเป็นสถาบันใหม่ที่เพิ่งจะมีความเข้มแข็งมากขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง อีกทั้งเทียบกับยุโรปแล้วสังคมไทยก็ขาดการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรมกรรมาชีพอ่อนแอ ในช่วงแรกชาดชนชั้นกรรมาชีพที่พัฒนาจากภายในสังคมเอง ไม่มีช่วงเวลายาวนานระหว่างการสลายตัวของระบบศักดินาและการเกิดระบบทุนนิยมที่จะปล่อยให้ชนชั้นกรรมาชีพพื้นเมืองพัฒนาโดยอิสระ ระบบทุนนิยมเข้ามาจากภายนอกโดยฉับพลันในศตวรรษที่ 19 จากการค้า พัฒนาการของสังคมไทยจึงไม่ได้เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาวัฒนธรรมที่เน้นปัจเจกบุคคล วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรืออีกนัยหนึ่งไม่มีโอกาสที่จะพัฒนาวัฒนธรรมกรรมาชีพหรือวัฒนธรรมทุนนิยมอุตสาหกรรมต้นแบบ ซึ่งเป็นแบบที่ก้าวหน้า เช่นที่เกิดในโลกตะวันตก

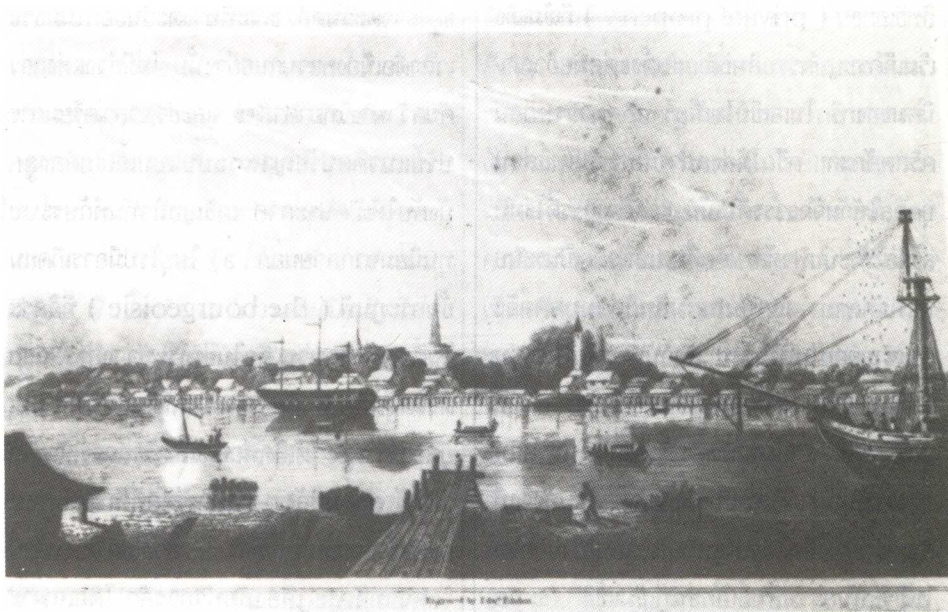
ในสภาวะการณ์นี้ การซึมซาบวัฒนธรรมตะวันตกในสังคมไทยจึงเป็นไปจำกัด วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาสู่สังคมไทยโดยผ่านรัฐและระบบทุนนิยม เมื่อผ่านรัฐก็มีลักษณะกระจุกตัวอยู่กับ

คนจำนวนน้อย เกี่ยวกับการทหาร การคมนาคม การศึกษาระดับสูง ฯลฯ และเมื่อผ่านระบบทุนนิยมการค้า ไม่ใช่ทุนนิยมการผลิต ก็มีลักษณะไปทางการบริโภค การโฆษณา มากกว่าการเน้นสมรรถภาพหรือการเรียนวิธีการผลิตเทคโนโลยี แม้วัฒนธรรมตะวันตกทางด้านอุดมการณ์ ทางการเมืองเรื่องเสรีภาพและประชาธิปไตย ซึ่งบุคคลผู้มีความคิดหัวก้าวหน้าพยายามนำเข้าหา ก็ถูกตีความหรือถูกบิดเบือนในเวลาปฏิบัติ โดยรัฐ ระบบราชการ หรือระบบทุนนิยมการค้า

สภาพของพัฒนาการสังคมไทยและบทบาทของวัฒนธรรมตะวันตกที่กล่าวหา ได้ให้ภาพที่สังคมไทยไม่แตกต่างจากสังคมประเทศโลกที่สามอื่น

แต่ภาพดังกล่าวเป็นเพียงส่วนเดียว ในอีกส่วนหนึ่งพัฒนาการของสังคมไทยแตกต่างจากสังคมโลกที่สามอื่น การพิจารณาฐานะและบทบาทของวัฒนธรรมตะวันตกก็คงจะต้องเพิ่มเติมมิติใหม่อื่นเข้าไปด้วย

มิติในด้านที่พัฒนาการสังคมไทยแตกต่างจากสังคมโลกที่สามอื่น ก็คือ สังคมไทยมีวัฒนธรรมดั้งเดิมของตัวเองที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะ วัฒนธรรมหมู่บ้านมีวัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมชาวบ้าน ซึ่งมีคุณลักษณะเป็นเอกภูมิ (uniqueness) ความไม่เหมือนใคร คือน้ำใจ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความเต็มใจอย่างเต็มที่ วัฒนธรรมชุมชนนี้สังคมเรารักษาไว้ได้เพราะในช่วงสมัยศักดินา รัฐไม่แทรกเข้าไปในการผลิตและวัฒนธรรมภายในหมู่บ้าน เพียงเก็บภาษีและเกณฑ์แรงงาน ปล่อยให้ชุมชนหมู่บ้านเป็นเสมือนโลกในตัวเอง ความดีงามต่าง ๆ ของชาวบ้านจึงยังคงถูกรักษาไว้ในส่วนแกนในของระบบศักดินา นอกจากนี้สังคมไทยในอดีตมีที่ดินมากเมื่อเทียบกับจำนวนประชากร ทำให้มีฐานทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์เป็นเวลานาน ทำให้ชุมชนอยู่ได้ คือมีฐานทางวัตถุสนับสนุนอยู่ แม้จะถูกเอารัดเอาเปรียบจากรัฐและระบบทุนการค้า การที่ไทยไม่ได้ผ่านการปกครองแบบอาณานิคมไม่เคยเป็นเมืองขึ้น ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่รักษาวัฒนธรรมชุมชนเอาไว้ได้ เพราะการแทรกเข้าไปของระบบ



ทุนการค้าและการผลิตแบบไร้ขนาดใหญ่ (plantation) มีจำกัด เมื่อเร็ว ๆ นี้ เมื่อองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปทำงานร่วมกับชาวบ้าน พบปัญหาชนแห่งองค์กรเหล่านี้ ก็ค้นพบและกลับมายืนยันว่าวัฒนธรรมชุมชนยังคงอยู่ในเขตภายในของประเทศ อีกทั้งนักวิชาการและปัญญาชนแห่งวิทยาลัยครูและโรงเรียนในต่างจังหวัดก็ค้นคว้าและรื้อฟื้นวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างได้ผล ท่านอาจารย์ป่วยเองก็เป็นผู้ริเริ่มคนแรก ๆ ที่สนับสนุนให้ปัญญาชนและนักวิชาการเข้าไปทำงานพัฒนาชนบทและเรียนรู้จากชุมชน

การคงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทยในช่วงเวลาที่ยาวนาน ขณะที่วัฒนธรรมกระแสหลักในสังคมไทยมีความอ่อนแอและมีลักษณะเป็นจีน ทำให้ต้องประเมินฐานะและบทบาทของวัฒนธรรมกระแสหลักไทยใหม่ ชนชั้นกระแสหลักที่อาจมีบทบาทนำ แต่พวกเขาอาจต้องยึดถือวัฒนธรรมชุมชนแทนที่วัฒนธรรมจีน พวกเขาจึงจะเป็นผู้นำสังคมไทยได้ เช่นเดียวกันก็สมควรที่จะประเมินวัฒนธรรมแห่งรัฐใหม่ หากต้องการพัฒนาการของสังคมไทยทุกที่ทุกท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาชนบท แทนการพัฒนาแบบรวมศูนย์แบบระบบราชการ วัฒนธรรมแห่งรัฐควรเป็นเพียงการประสานและเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมชุมชนของหลาย ๆ ท้องถิ่น

การค้นพบว่าวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทยมีความเข้มแข็งและวัฒนธรรมชุมชนนี้สามารถใช้นำพัฒนาการของสังคมไทยแทนวัฒนธรรมกระแสหลักได้ ทำให้เราเห็นศักยภาพของสังคมไทย ได้รู้ว่าสังคมไทยมีลัทธิปรัชญาซึ่งมีค่ามหาศาล คือมรดกวัฒนธรรมอันเก่าแก่ที่ร้อยรัดชาวบ้านไทยไว้ด้วยกันอย่างมีจิตสำนึกและเอกลักษณ์ หากเรามีจิตสำนึกอย่างนี้ การรับวัฒนธรรมจากที่อื่นก็เป็นการรับมาประกอบและรับอย่างเลือกสรรได้ เพราะเรามีความเป็นตัวของตัวเองอยู่ก่อนแล้ว ความเชื่อมั่นในวัฒนธรรมของเราเองนี้มีความสำคัญมาก หากเราเชื่อมั่นในความเข้มแข็งของวัฒนธรรมชุมชน เราจะสามารถวางเป็นนโยบายของชาติได้ว่า เราจะเปิดกว้างรับวัฒนธรรมตะวันตกส่วนที่ก้าวหน้าเข้ามาผสมผสาน

ความเชื่อมั่นในวัฒนธรรมชุมชนจะทำให้เรายอมรับได้ด้วยว่า วัฒนธรรมของเราเองมีช่องว่างอยู่ คือขาดพลวัต (dynamic) นักพัฒนาเอกชนทั้งหลายต่างระบุว่า วัฒนธรรมชุมชนมีความยืดหยุ่นและคงทน แต่ขาดพลังที่จะพัฒนาเปลี่ยนแปลง ก้าวไปข้างหน้า การนำวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาผสมผสานจะเป็นปัจจัยผลักดันให้วัฒนธรรมไทยมีพลวัตมากขึ้น

การผสมผสานวัฒนธรรมควรจะกระทำ ณ ระดับชุมชน ไม่ใช่ระดับรัฐหรือระดับสังคมการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ไม่อาจก่อให้เกิด

ระบบประชาธิปไตย ไม่อาจทำให้คนไทยเข้าใจเรื่องเสรีภาพและศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของมนุษย์ได้ชัดเจน ก็เพราะเป็นการนำอุดมการณ์ตะวันตกเข้ามาาระดับรัฐ ชั้นต่อไปต่อจากนี้ ควรประสานวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมไทย ณ ระดับชุมชน ระดับหมู่บ้าน องค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนไทย คือ ความเป็นชุมชนและน้ำใจ องค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมตะวันตกคือ 1) ความเป็นปัจเจกบุคคล เสรีภาพและศักดิ์ศรีของมนุษย์ และ 2) ความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ข้าพเจ้าใคร่ขอเสนอให้ชุมชนหมู่บ้านไทยมีคุณลักษณะของทั้ง 3 สิ่งคือ 1) มีความรู้สึกและอารมณ์ที่เปี่ยมด้วยน้ำใจ 2) เคารพความเป็นปัจเจกชน การริเริ่ม เสรีภาพและศักดิ์ศรีของสมาชิกแต่ละคน และ 3) เรียนรู้วิทยาการและเทคโนโลยี เราต้องตีความการเป็นชุมชนใหม่ (community) ในความหมายของทางตะวันออก ไม่ระบุชัดเจนเรื่องการเคารพความเป็นปัจเจกชน และเสรีภาพของมนุษย์ บางครั้งค่อนข้างมีลักษณะควบคุมจำกัดเสรีภาพของสมาชิก เราต้องให้ความหมายของคำว่าชุมชนใหม่ เป็นชุมชนในความหมายว่ามีทั้ง เสรีภาพ และ น้ำใจ ชุมชนที่มีคุณลักษณะอย่างนี้ ก้าวหน้ากว่าชุมชนที่สมาชิกขาดเสรีภาพ ถ้าสมาชิกมีเสรีภาพและความคิดริเริ่มได้ สมาชิกจะทำประโยชน์ให้ชุมชนได้มากกว่าชุมชนในความหมายใหม่ รวมส่วนดีของทั้งตะวันตกและของไทย ส่วนเรื่องความรู้วิทยาการและเทคโนโลยีนั้น เราต้องเรียนรู้จากตะวันตกอยู่เต็มที่แล้ว ข้อเสนอของข้าพเจ้าคล้ายคลึงกับที่ Alexander Herzen (ค.ศ. 1812-1870) นักคิดนารอดนิครุสเซียในศตวรรษที่ 19 ได้เคยเสนอไว้ว่า ให้สถาบันคอมมูนแห่งรัสเซียรวมความรู้แจ้งจากวิทยาศาสตร์และหลักเสรีภาพของปัจเจกบุคคลจากตะวันตก การผสมผสานวัฒนธรรมตะวันตกเข้ากับความเป็นรัสเซีย นั้น เป็นปัญหาทางเลือกแนวพัฒนาการของประเทศรัสเซียในศตวรรษที่ 19 ในศตวรรษที่ 20 ทศวรรษสุดท้ายของไทยเราอาจเป็นประเทศเดียวที่ยังคงวัฒนธรรมความเป็นตัวของตัวเองเอาไว้ได้ อีกทั้งยังสามารถ

เลือกแนวทางการพัฒนาการสังคมที่ถือเอาวัฒนธรรมไทยเป็นแกนกลาง และนำเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาผสม

ประเด็นที่สาม ประเด็นสุดท้าย : วิธีการประสานวัฒนธรรมตะวันตกเข้ากับกระบวนการพัฒนาการสังคมไทยอนาคต ในเรื่องวิธีการนี้ ในที่สุดแล้วคงจะต้องมีการลองผิดลองถูก และดำเนินการไปปรับวิธีการไป ในระดับความคิดข้าพเจ้ามีข้อเสนอ 3 ประการด้วยกันคือ

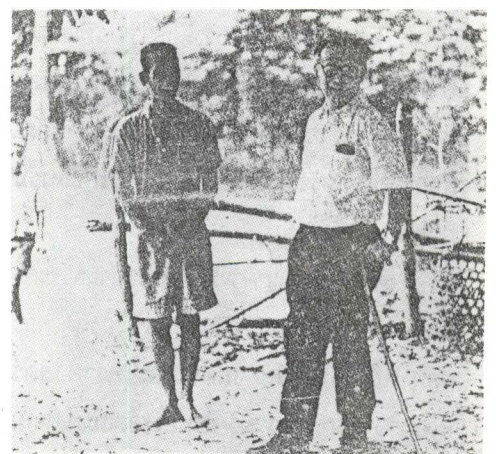
1. จะให้อุดมการณ์ซึมซาบลงไปในสังคมได้ จะต้องมีการพัฒนาขบวนการเคลื่อนไหว (movements) ของมวลชน ในประวัติศาสตร์ตะวันตกอุดมการณ์ประชาธิปไตย ความคิดเรื่องเสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพไม่ได้พัฒนาขึ้นจากการคิดเท่านั้น แต่เป็นหลักการที่มวลชนจำนวนมากรวมตัวเข้าเป็นขบวนการและต่อสู้เพื่อให้หลักการปรากฏเป็นจริง ดังนั้นหากจะให้ความคิดเรื่องเสรีภาพและประชาธิปไตยเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ก็จะต้องพยายามพัฒนาขบวนการที่ต่อสู้เพื่ออุดมการณ์นี้ เช่นเดียวกัน การถ่ายทอดวัฒนธรรมตะวันตกเข้าสู่สังคมไทยในด้านอื่น เช่น การศึกษา การผลิต และศิลปะ ฯลฯ ก็ต้องการการจัดตั้งกลุ่มผู้สนใจ หรืออาจเรียกว่าองค์กรมวลชนระดับชุมชนที่เป็นตัวกลาง รับผลักดันการถ่ายทอดเช่นนั้น เช่น สหกรณ์ สหบาล กรรมกร เทศบาล ตำบล หมู่บ้าน สมาคม สาขา พรรคการเมือง พิพิธภัณฑ์ องค์กรพัฒนาเอกชน ฯลฯ

2. การประสานวัฒนธรรม รับวัฒนธรรมของต่างประเทศ จะต้องศึกษาและค้นคว้าอย่างยากลำบากตั้งแต่ต้นไม่ว่าจะเป็นการเรียนภาษาต่างประเทศ หรือการเรียนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไม่ใช่จะไปเรียนเฉพาะช่วงท้ายต่อยอดได้ ญี่ปุ่นเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องนี้ ที่ใช้ความเพียรเรียนวิทยาการของตะวันตก อีกทั้งยังรักษาวัฒนธรรมของตัวเองไว้ได้ด้วย โดยเฉพาะ ณ ระดับอารมณ์และความรู้สึก ปัญหาที่ว่า จะย่นย่อการศึกษา ค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้หรือไม่ จะต้องไปเริ่มอย่างเขาหรือเปล่า คำตอบทั่วไปคงเป็นว่า จะต้องเริ่มไปแต่ต้น

หากจะย่นย่อได้ การย่นย่อเวลานั้นจะต้องเกิดจากการค้นคว้าวิจัยของเราเอง

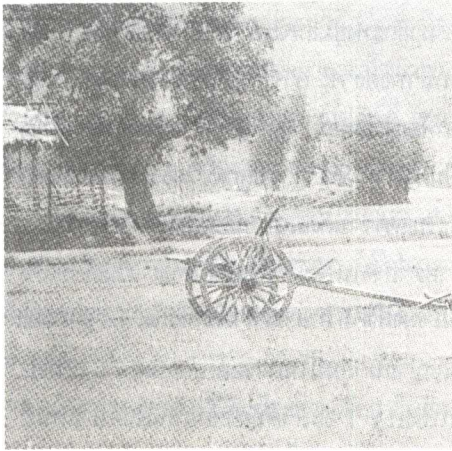
3. ในการพัฒนาชุมชนในความหมายใหม่ ปัญญาชนมีความสำคัญมาก เป็นตัวเชื่อมวัฒนธรรมตะวันตกกับชุมชน เป็นผู้อธิบายนวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้วัฒนธรรมตะวันตกอยู่ในรูปแบบที่สมาชิกแห่งชุมชนจะเข้าใจได้ ดังนั้น ในอนาคตบทบาทของ ครู อาจารย์ แพทย์ พยาบาล พระ นักพัฒนาเอกชน ฯลฯ ผู้ทำงานระดับท้องถิ่นจึงเป็นตัวกำหนดว่าการปลูกฝังวัฒนธรรมตะวันตกทั้งในแง่ความคิดมนุษย์นิยมและความคิดวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีให้เป็นส่วนหนึ่ง เป็นเลือดเป็นเนื้อของสังคมไทย จะสำเร็จหรือไม่ บทบาทของปัญญาชนกลุ่มนี้ในการผลักดันชุมชน (community) จะสำคัญยิ่งขึ้นเป็นลำดับ แทนที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมหาดไทยที่เคยมัดตรึงชุมชนเอาไว้ในอดีต ในประเด็นนี้ ข้าพเจ้าอยากสืบทอดเจตนารมณ์ท่านอาจารย์ป๋วย เรียกร้องให้ท่านทั้งหลาย โดยเฉพาะชาวธรรมศาสตร์ โปรดสนใจศึกษาเขตภายในและประชาชนในท้องถิ่นของประเทศเรา การเปลี่ยนแปลงลักษณะและการเคลื่อนไหวไปข้างหน้าของชุมชนท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ยากมาก หากปราศจากการผลักดันของปัญญาชน

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่มาฟังการบรรยายในวันนี้ และมาร่วมให้เกียรติสูงแก่ข้าพเจ้า สุดท้ายข้าพเจ้าขอกราบแสดงความรักและความระลึกถึงท่านอาจารย์ป๋วย อึ้งภากรณ์ และคุณูปการใหญ่หลวงที่ท่านมีต่อสังคมไทย



ภูมิปัญญาไทยในสองศตวรรษที่ผ่านมา

เกริก เจ. เรโนลด์ส



เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ที่ผ่านมา อาศรมความคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดรายการปาฐกถาพิเศษ เพื่อระลึกถึงอาจารย์สุภา ศิริमानนท์ ผู้ได้ชื่อว่าเป็นนักคิด นักเขียน และนักหนังสือพิมพ์ที่สำคัญท่านหนึ่งของไทย เกริก เจ. เรโนลด์ส นักวิชาการจากออสเตรเลีย เชี่ยวชาญเรื่องไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเคยมาบรรยายพิเศษเรื่อง ประวัติศาสตร์สังคมคืออะไร จัดโดยสถาบันไทยคดีศึกษา มธ. และตีพิมพ์เป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ ในชื่อเดียวกันเมื่อปี 2525 เป็นผู้ได้รับเชิญให้แสดงปาฐกถาครั้งนี้ ในโอกาสที่ได้แวะมาเยี่ยมเยือนเมืองไทย

ก่อนเข้าสู่เนื้อหา เกริกได้กล่าวถึงปัญหาการพูดโดยใช้ภาษาไทยว่า เนื่องจาก “ไม่ได้เป็นภาษาแม่ของผม” ดังนั้นจึงร้องขอให้ผู้ฟังที่ล้นหลามห้อมประชุม ในห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ “ช่วยปรับ (การฟัง) ให้เข้าใจภาษา (ไทย) ของผม ”

ปาฐกถาของเกริกครั้งนี้อาจสร้างความผิดหวังให้แก่ผู้ฟังหลายคน ด้วยคิดว่า จะได้ฟังการบรรยายถึงพัฒนาการหรือประวัติศาสตร์ความคิดในห้วง 200 ปีของกรุงรัตนโกสินทร์ เพราะสิ่งที่เกริกนำเสนอ นั้นเป็นเค้าโครงการศึกษาถึง “ ความรู้ ” ที่ผลิตออกมาแล้วซ้ำเล่า ผ่านทางสถาบันทางสังคมต่าง ๆ (ว่าด้วยความรู้-อำนาจ-ภาษา- การสื่อสาร) เพื่อแสดงให้เห็นถึงกลไกและความซับซ้อนในการผลิตและการแพร่กระจายความรู้ความเชื่อ และความสัมพันธ์ของความรู้ระหว่างชนชั้นปกครองกับชนชั้นที่ถูกปกครอง

เกริก กล่าวว่า ความรู้ของชาวบ้านธรรมดา นั้นศึกษายาก โดยมากเป็นความรู้เรื่องฤกษ์ยาม พิธีกรรม ไสยศาสตร์ และโหราศาสตร์ หรือเราอาจศึกษาความรู้ ซึ่งพอจะจัดแบ่งได้ตาม

หน้าที่ทางสังคม เช่น เกี่ยวกับการเพาะปลูก ก็เป็นขานา ทางศาสนาเป็นพระ หมอผี ทางการค้าขาย เป็น พ่อค้า เกี่ยวกับการปกครอง ขนบธรรมเนียมและพระราชประเพณี ก็เป็นพระมหากษัตริย์

ประเด็นหนึ่งที่ควรสนใจศึกษาคือเรื่อง ความรู้ที่ส่งผ่านมาจากภายนอก และประมวลขึ้นจากภายใน (ประเทศ) กรณีความรู้จากภายนอกนั้น เช่น ความรู้ทางศาสนา การปกครอง การแพทย์ (และรวมทั้งสิ่งที่เกริกกำลังนำเสนอ) ส่วนวิธีการเข้ามาของรู้นั้น มีทั้งหนังสือ สื่อต่าง ๆ และบุคคล เช่น หมอสอนศาสนา นักแสวงโชค คนไทยที่เดินทางไปต่างประเทศ (และตัวของเกริกเอง) สำหรับ ภาษา นั้นเป็นทั้งช่องทางและอุปสรรคที่จะนำความรู้เข้ามา ดังนั้นการที่ เกริก ใช้ภาษาไทยเพื่อสื่อกับผู้ฟังชาวไทย จึงเป็นการเลือกที่จะให้ความรู้ของตนเผยแพร่ “ ในประตูที่เปิด ” ได้เป็นอย่างดี ด้านการผลิตซ้ำความรู้ นั้นเกิดขึ้นในที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัดวาอาราม สำนักครุฑดำบทำมิดสอนศิลปะป้องกันตัว สำนักพระราชาวงษ์ (ส่วนเกริกมีความเหมาะสมกับเพียงแค่นิสถาบันการศึกษา) ใน

ด้านประโยชน์แล้ว ความรู้จากภายนอกมีทั้งก่อประโยชน์ให้แก่ชีวิตมนุษย์โดยรวม เช่น การแพทย์ ขณะเดียวกันความรู้เหล่านี้ก็อาจเกิดประโยชน์แก่เฉพาะกลุ่ม เช่น สนับสนุนการปกครองของผู้ปกครอง ส่งเสริมการปลดปล่อยทางการเมือง เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ทำทลายหรือสนับสนุนความเชื่อเก่า และยังก่อให้เกิดการ





แข่งขันที่จะยึดกุมความรู้เอามาใช้ให้เป็นประโยชน์เฉพาะกลุ่มตน

คำถามต่อเนื้อที่สำคัญคือ ใครจะเป็นผู้กำหนดประโยชน์นี้ใช้สอยของความรู้ กำหนดว่าสิ่งใดเป็นจริง สิ่งใดผิดหรือถูก

ครีกได้หยิบยกหนังสือ พระราชพิธีสิบสองเดือน พระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 5 ผู้เป็นปัญญาชน แต่ไม่เคยไปเรียนนอก เอาหนังสือเล่มนี้มาใช้เป็นกรณีตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นถึงพลังอำนาจในการกำหนดตัดสินความผิดถูกและการครอบงำทางความรู้ หนังสือเล่มนี้กล่าวได้ว่าเป็นการประมวลความรู้ขึ้นจากภายใน ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี 2421 ในหนังสือวชิรญาณ และในปี 2457 คณะกรรมการวรรณคดีสโมสรก็ได้เลือกให้เป็นยอดของหนังสือในประเภทบรรยาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วรรณคดีร้อยแก้วกำลังมีความสำคัญทางวรรณคดีในสมัยนั้น

พระราชพิธีสิบสองเดือน ไม่ใช่หนังสือเล่มแรกที่เก็บรวบรวมพระราชพิธีจัดให้เป็นหมวดหมู่ในเล่มเดียวกัน หากมีหนังสือ ทวาทศมาศของกรมพระบำราบปรปักษ์มาก่อนแล้ว ซึ่งเป็นหนังสือที่มีจุดประสงค์ให้คนรู้จักหน้าที่การงานของตน แต่เป็นหนังสือที่แต่งไม่จบและอ่านยาก พระราชพิธีสิบสองเดือน เป็นการประมวลเรื่อง

พระราชพิธีและพิธีกรรมของชาวบ้านซึ่งชนชั้นนำได้นำมาเป็นโลกทัศน์ส่วนตัว แล้วทำให้โลกทัศน์ที่ชนชั้นนำประมวลขึ้นใหม่นี้กลายเป็นคู่มือหรือคัมภีร์แห่งการครอบงำทางวัฒนธรรมไปทั่วรัฐสมัยใหม่แห่งกรุงสยาม โดยมี พิธีกรรม (ที่ชาวบ้านคุ้นเคยอยู่แล้วเป็นบางส่วน และโดยปกติชนชั้นล่างมีลักษณะที่จะเลียนอากัปกิริยาของชนชั้นสูงอยู่เสมอ) เป็นพาหนะนำความรู้ความเชื่อแพร่กระจายไปสู่หัวเมืองต่าง ๆ คัมภีร์เล่มนี้ไม่เพียงแต่จะบอกให้พวกเจ้าและขุนนางรู้จักฐานะและหน้าที่ของตนเท่านั้น หากพยายามถ่ายทอดเพื่อบอกให้ชาวบ้านรู้จักตนเอง ซึ่งนี่เป็นกลไกในการสร้างการยอมรับจากชนชั้นล่าง เพื่อชนชั้นนำจะได้ปกครองโดยไม่ต้องใช้กำลังกองทัพ และไม่ต้องเสี่ยงที่จะเกิดความขัดแย้งในสังคมอย่างรุนแรง และไม่ต้องเสี่ยงที่จะได้ปกครองชาวบ้านอย่างสงบ เพราะมันได้ทำให้ชาวบ้านไทยเชื่อว่าตนรักสงบและไม่มีนิสัยที่จะต่อต้านอะไร

ขณะเดียวกัน คัมภีร์เล่มนี้ก็เป็นตัวแสดงให้เห็นถึงการที่ชนชั้นนำหรือผู้ปกครองตระหนักถึง ภาระหน้าที่ในการเป็นผู้กำหนดตัดสินว่าสิ่งใดควรเป็นความรู้และขอบเขตของความรู้ควรมีแค่ไหน ภาระหน้าที่นี้ทำให้ชนชั้นนำเกิดความภาคภูมิใจและเกิดความรู้สึกว่าตนเหนือกว่า โดยมี “อำนาจ” ที่ทำให้ชนชั้นนำสามารถทำการ

ครอบงำและมีชัยชนะต่อชนชั้นล่าง การกระทำต่าง ๆ เหล่านี้มันเกิดขึ้นเองโดยจิตสำนึกของผู้ปกครอง

เราอาจไม่ยอมรับหรือปฏิเสธว่ามีจิตสำนึกของผู้ปกครอง นั่นเพราะเราเชื่อเรารักในคำว่าเสรีภาพ อิสระภาพ แต่แท้จริงแล้ว เรายอมรับเป็นผู้ถูกปกครอง ก็เนื่องจากจิตสำนึกของเราเองด้วย เป็นแ่งมุมสุดท้ายที่ครีกได้ทิ้งไว้ให้แก่ผู้ฟังปาฐกถาในวันนั้น

ชำระศักดิ์ เพ็ชรเลิศอนันต์ เก็บความ



แนวคิดและบทบาททางการเมือง ของทองอินทร์ ภูริพัฒน์*

ประวัติศาสตร์การเมืองไทยหลังการเปลี่ยนระบอบการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ แม้จะได้รับความสนใจศึกษากันมานานแล้ว แต่ในส่วนที่เป็นการศึกษาแนวคิดและบทบาทของบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งเป็น “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑” ยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่รูปการปกครองแบบใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรจากหลายสาขาอาชีพทั่วทุกภูมิภาคได้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนับแต่การเลือกตั้งครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นต้นมา จึงประกอบด้วย ปัญญาชน “คนรุ่นใหม่” ซึ่งมีลักษณะเด่นเฉพาะคือ เป็นบุคคลที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่ มีประสบการณ์ร่วมอยู่ในระบบราชการ ระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่กำลังอยู่ในระยะของความเปลี่ยนแปลงระหว่างสังคมเก่าในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กับสังคมแบบใหม่ โดยเฉพาะภายหลังการเปลี่ยนระบอบการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ และรวมถึงการอยู่ภายใต้บริบททางภูมิปัญญาเดียวกันโดยผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ที่แพร่หลายอยู่ในขณะนั้น แต่อิทธิพลของการศึกษาเฉพาะทาง ความรู้สึกผูกพันต่อท้องถิ่นและประสบการณ์ ถ้าเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลทำให้แนวคิดและบทบาทของ “คนรุ่นใหม่” แต่ละบุคคลและแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกันออกไป

ในบรรดาสมาชิกสภาฯ เหล่านี้ ทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 ของจังหวัดอุบลราชธานีติดต่อกันถึง 4 สมัยระหว่าง พ.ศ. 2476-2490 ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีร่วมในรัฐบาลชุดต่าง ๆ รวม 6 ชุดระหว่าง พ.ศ. 2487-2490 แนวคิดและบทบาททางการเมืองที่ปรากฏ แม้จะได้มีผู้ศึกษาไว้อย่างน่าสนใจแล้วว่า ทองอินทร์เป็นแกนนำสำคัญของกลุ่มสมาชิกสภาฯ ที่มีแนวคิดต่อไปทางเสรีนิยม-สังคมนิยมมีบทบาทเป็นนักการเมืองฝ่ายค้าน และภายหลังเข้าร่วมสนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ แต่จากการศึกษาพบว่า ทองอินทร์มีแนวคิดทางการเมืองที่เชื่อมั่นในการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ และมีแนวคิดในเรื่อง “การบำรุงประเทศให้ก้าวหน้าไปสู่ความเจริญ” ที่เน้นการบำรุงเศรษฐกิจและสังคมลงสู่ภูมิภาค แนวคิดทั้งสองประการมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน และเป็นปัจจัยหลัก

ดันให้ทองอินทร์เข้าไปมีบทบาททางการเมืองโดยยึดมั่นกติกาคืออำนาจหน้าที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ภูมิหลังและการก่อตัวของแนวคิดดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่ทองอินทร์เป็น “คนรุ่นใหม่” ของภาคอีสานอีกคนหนึ่งที่มีชีวิตอยู่ในระยะที่สังคมสยามกำลังมีความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ทองอินทร์เกิดเมื่อ พ.ศ. 2449 ในครอบครัวคหบดีชาวอุบลราชธานีเชื้อสายจีนผู้ประกอบอาชีพทำนาและค้าขาย ได้รับการส่งเสริมให้เข้ารับการศึกษาจนจบชั้นมัธยมปีที่ 8 และครูประโยคมัธยม (ป.ม.) จากโรงเรียนสวนกุหลาบ ในปี พ.ศ. 2468 แล้วกลับเข้ารับราชการเป็นครูน้อย และขึ้นเป็นครูใหญ่ตามลำดับที่โรงเรียนประจำจังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างทำงานก็ได้เรียนกฎหมายไปด้วยโดยจบเนติบัณฑิตจากโรงเรียนกฎหมายในปี พ.ศ. 2473 จากนั้นย้ายไปสังกัดกระทรวงมหาดไทย โดยเป็นเลขานุการ

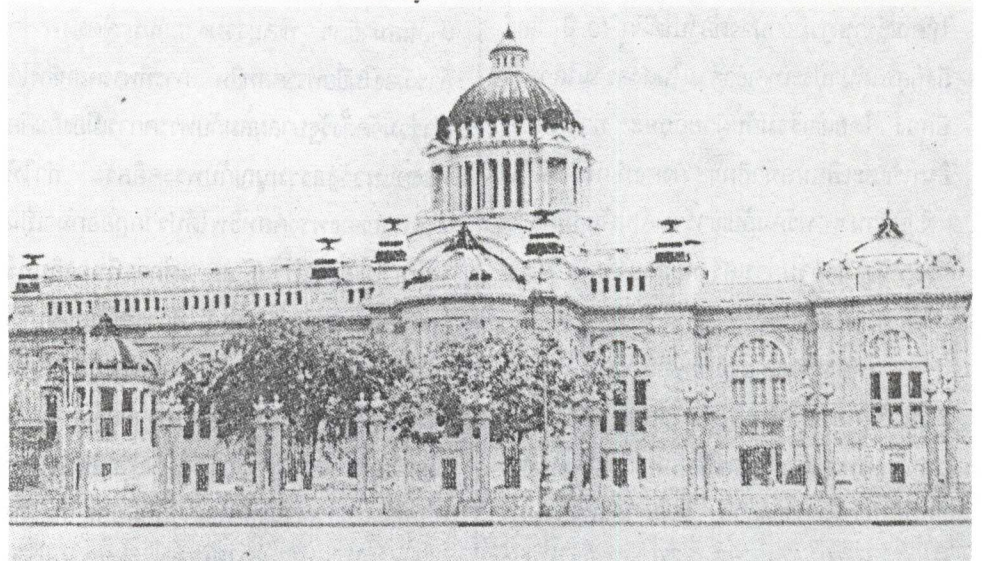
มณฑลนครราชสีมา และต่อมาย้ายเป็นผู้รั้งและนายอำเภอในหลายท้องที่ของภาคอีสาน อิทธิพลที่ได้รับจากการศึกษา ความรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่นและประสบการณ์การทำงาน ทำให้ทองอินทร์มีลักษณะเช่นเดียวกับ “คนรุ่นใหม่” ในเวลานั้นที่มีแนวคิดชาตินิยมเป็นพื้นฐานสำคัญ ทำให้ทองอินทร์ไม่เพียงแต่เป็นข้าราชการชาวอีสานที่มีสำนึกถึงความเป็นคนไทย มีความเข้มงวดและเอาใจใส่ต่อหน้าที่ ทั้งยังใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่กับสังคมทุกระดับชั้นทำให้ทองอินทร์เข้าใจถึงรากฐานของปัญหาในการสร้างความก้าวหน้าของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเริ่มเห็นว่า การปกครองของรัฐบาลที่ผ่านมานอกจากจะเน้นการบำรุงเฉพาะหัวเมืองชั้นในซึ่งเป็นการดำเนินนโยบายที่ไม่คำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของแต่ละภูมิภาค ดังนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนระบอบการปกครองเกิดขึ้นในเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2475 ทองอินทร์จึงเป็นข้าราชการอีกคนหนึ่งที่สนับสนุนการกระทำครั้งนี้ โดยเข้าสมัครเป็นสมาชิกในสมาคมคณะราษฎรและลงสมัครรับเลือกตั้งเข้าไปมีส่วนร่วมในสภาผู้แทนราษฎร

แนวคิดและบทบาทของทองอินทร์ที่ปรากฏในสภาฯ สมัยแรก (พ.ศ. 2476 - 2480) เป็นระยะที่ทองอินทร์เข้ามาสนใจการเมืองอย่างจริงจัง โดยศึกษาร่วมกับเพื่อนสมาชิกสภาผู้ซึ่งรวมกลุ่มกันที่บ้านของได้ ปาณิกบุตร (พระนคร) ภายหลังความเคลื่อนไหวของสมาชิกฯ กลุ่มนี้จะรู้จักกันในสมัยนั้นว่า “กลุ่มบ้านดิษยบุตร-ปาด์” ในสภาผู้แทนราษฎร นอกจากทองอินทร์จะทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของราษฎรโดยเสนอปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรกลุ่มต่างๆ มาให้รัฐบาลทราบแล้ว ลักษณะการทำงานในสภาฯ ที่จะต้องอาศัยการทำงานกันทั้งระหว่างสมาชิกกับสมาชิกฯ ด้วยตนเอง และสมาชิกฯ กับรัฐบาล ทำให้ทองอินทร์ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับ การใช้อำนาจนิติบัญญัติควบคุมรัฐบาลให้บริหารราชการตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ ซึ่งก็ได้

* เก็บความจาก พริษา คุ้มณะศิริ. “แนวคิดและบทบาททางการเมืองของทองอินทร์ ภูริพัฒน์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

แก่การดูแลการจัดสรรงบประมาณในการปกครองประเทศ และการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลนั่นเอง บทบาทของทองอินทร์ในด้านนี้สะท้อนให้เห็นว่า ทองอินทร์มีแนวคิดในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยถือว่าตนได้รับมอบอำนาจให้เป็นตัวแทนของราษฎรเข้าใช้อำนาจนิติบัญญัติ ทองอินทร์จึงเป็นสมาชิกฯ ที่เคร่งครัดกับการใช้อำนาจนิติบัญญัติตั้งแต่ปัญหาเล็กน้อย อย่างเช่นการปฏิบัติตามข้อบังคับการประชุมของสภาฯ ภาษาในการร่างกฎหมาย และในปัญหาสำคัญอย่างการเน้นความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกฯ การทำหน้าที่ของสภาฯ ในการพิจารณาสัญญาจำกัดอย่างอันเป็นการทำให้รัฐบาลพระยาพลพลพยุหเสนาลาออกเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2477 และรัฐบาลต้องลาออกอีกครั้งในปีถัดมาในกรณีการซื้อขายที่ดินของพระคลังข้างที่

นอกจากความเคลื่อนไหวครั้งสำคัญของทองอินทร์และเพื่อนสมาชิกฯ ในกลุ่มดิษยบุตรที่เป็นผลทำให้รัฐบาลลาออก ทองอินทร์ได้เข้าทำหน้าที่เป็นกรรมาธิการชุดต่างๆ ของสภาฯ รวมทั้งการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการร่างกฎหมายฉบับต่างๆ บทบาทที่เด่นชัดและสำคัญคือ การเข้าเป็นกรรมาธิการงบประมาณ ในระยะแรกทองอินทร์มุ่งเน้นให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณไปบำรุงชาวชนบทรอบนอก ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการดูแลจากรัฐบาล โดยเน้นด้วยการศึกษาและการเศรษฐกิจ แต่ภายหลังการเข้าร่วมพิจารณางบประมาณ ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับการบำรุงประเทศมีการปรับปรุง จากระยะแรกที่เน้นให้รัฐบาลพัฒนาภายในพร้อมกันทุกด้าน โดยมีเป้าหมายให้ประเทศพึ่งพาตนเองได้ มาเป็นการเน้นให้รัฐบาลจัดการด้านการศึกษา แก้ไขปัญหา พัฒนาเศรษฐกิจไปทีละด้านตามความจำเป็นก่อน ทั้งนี้เพราะทองอินทร์เห็นว่า การเปลี่ยนระบอบการปกครองที่เกิดขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เร็วเกินไป โดยที่สภาพของประเทศโดยเฉพาะราษฎรยังไม่ได้รับการศึกษาพอที่จะเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ที่มีต่อชาติและมีฐานะยากจน



ความเคลื่อนไหวที่จะให้สภาฯ สามารถควบคุมการจัดสรรงบประมาณให้มีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของประเทศ ทำให้ทองอินทร์และเพื่อนสมาชิกสภาฯ โดยเฉพาะสมาชิกสภาฯ ภายหลังการเลือกตั้งครั้งที่สอง (พ.ศ. 2480-2481) แสดงความคิดเห็นในสภาฯ มากขึ้น หลายครั้งที่กลายเป็นเรื่องบาดหมางกับรัฐบาล และแม้ว่าในที่สุดได้นำไปสู่การยุบสภาใน พ.ศ. 2481 แต่ก็มีผลทำให้การทำงานระหว่างรัฐบาลและสมาชิกฯ ในสภาสมัยต่อมามีความประนีประนอมกันมากขึ้น โดยเฉพาะทองอินทร์นั้นได้เข้าร่วมงานอย่างใกล้ชิดกับปรีดี พนมยงค์ ซึ่งขณะนั้นเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในการแก้ไขวิธีการงบประมาณและร่วมกันออกกฎหมายเพื่อสร้างชาติในด้านต่างๆ อันเป็นผลทำให้บุคคลทั้งสองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น ขณะเดียวกันแนวคิดชาตินิยม ทหารนิยม ที่ก่อตัวขึ้นในสังคมการเมืองโลกมาตั้งแต่ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง และได้แพร่หลายเข้ามาในประเทศไทยตลอดจนสภาพการเมืองภายในของไทยเองที่รัฐบาลกำลังประสบปัญหาความไม่มั่นคงอันเนื่องมาจากกระแสการคัดค้านรัฐบาลในสภาฯ การต่อต้านของกลุ่มผู้นำในระบอบเก่า ปัญหาอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีน และรวมถึงความขัดแย้งภายในกลุ่มคณะราษฎรด้วยกันเอง ทำให้

รัฐบาลชุดใหม่ที่มาโดย หลวงพิบูลสงคราม จำต้องสร้างความมั่นคงให้แก่รัฐบาล พร้อมกับดำเนินการสร้างชาติในด้านต่างๆ ต่อไป

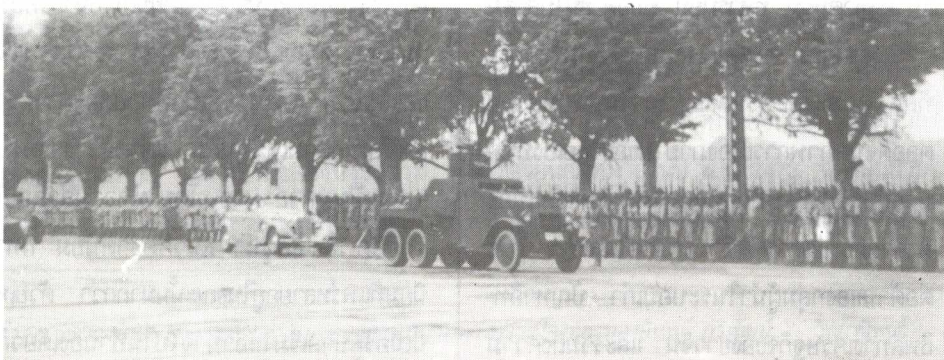
แนวคิดและบทบาทของทองอินทร์ในสภาสมัยที่สามนี้ (พ.ศ. 2481-2489) แม้ว่าในด้านหนึ่งทองอินทร์จะมีการปรับเปลี่ยนท่าทีจากการเป็น “ฝ่ายค้าน” มาเป็นการเข้าร่วมอภิปรายสนับสนุนรัฐบาลและเข้าร่วมงานสร้างชาติในหลายครั้ง แต่เมื่อพิจารณาถึงแนวคิด เป้าหมาย และวิธีการของทองอินทร์กับรัฐบาลแล้วจะเห็นว่ามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในขณะที่ทองอินทร์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชนบท โดยรัฐบาลจะต้องเข้าเกี่ยวข้องกับโดยตรงและโดยอ้อม เน้นความร่วมมือระหว่างผู้แทนราษฎรและรัฐบาลตามระบอบรัฐธรรมนูญถือว่าด้วยวิธีการเช่นนี้จะทำให้ประเทศชาติและอบรัฐธรรมนูญมีความก้าวหน้า เพราะเป็นการสร้างชาติที่พื้นฐานกำลังคนภายในชาติ โดยมีเป้าหมายให้ประเทศพึ่งพาตนเองได้ แต่การสร้างชาติตามแนวของรัฐบาล แม้ว่าจะมีเป้าหมายต้องการสร้างชาติในทุกด้านเหมือนกัน แต่มุ่งสร้างชาติไปสู่ความเป็นมหาอำนาจ โดยให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องเชื้อผู้นำ แนวคิดชาตินิยม ทหารนิยมที่แพร่หลายอยู่ในขณะนั้นมากกว่า ด้วยเหตุนี้เมื่อรัฐบาลเริ่มใช้อำนาจไปในทางองเดียวกับกลุ่มประเทศเผด็จการทหาร โดยเฉพาะการ

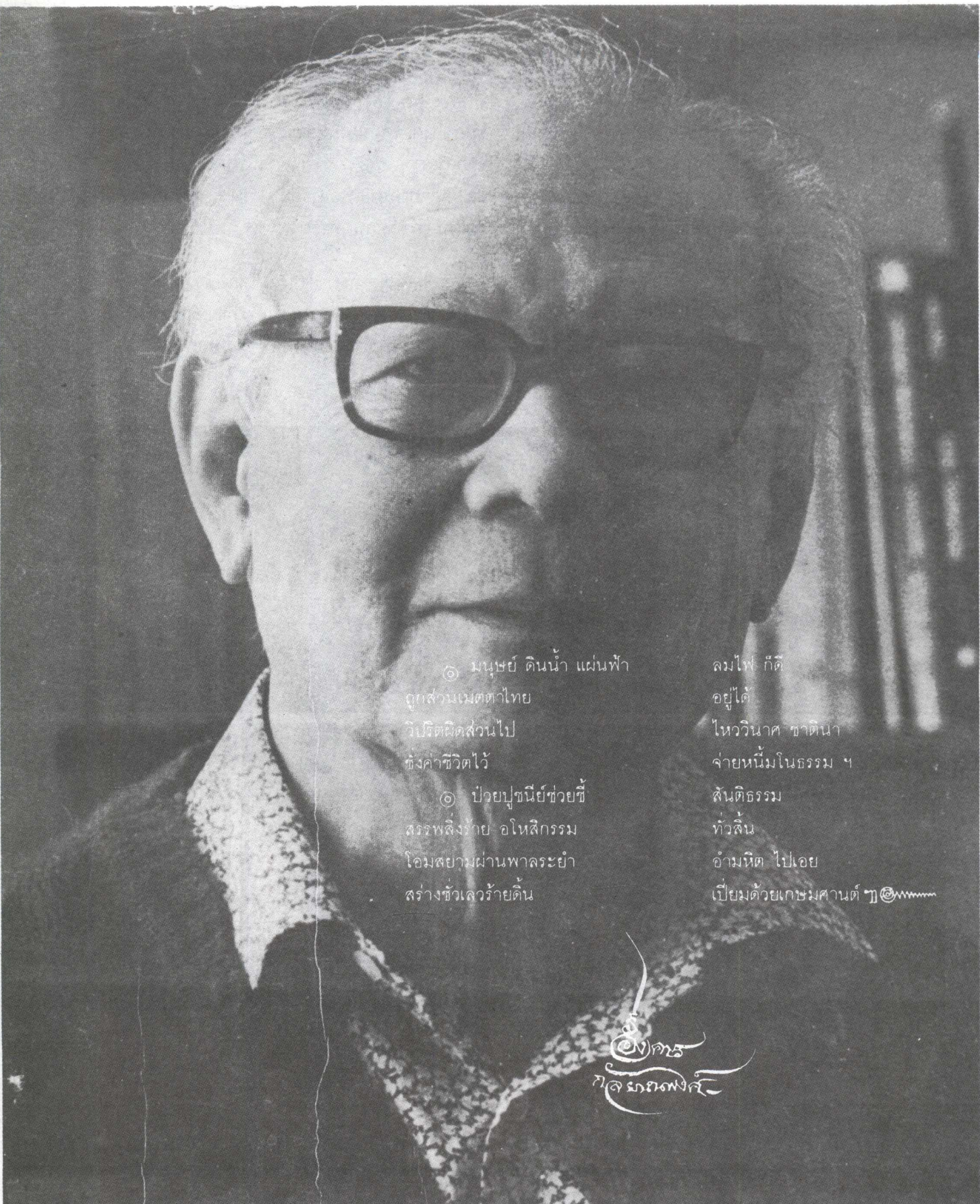
แทรกแซงอำนาจนิติบัญญัติ การผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อยืดบทเฉพาะกาล เพื่อให้คณะราษฎรมีอำนาจต่อไปได้อีก 10 ปี และถึงที่สุดได้นำประเทศเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเข้าร่วมกับฝ่ายอักษะ ทำให้ทองอินทร์และเพื่อนสมาชิกฯ ยังคงทำหน้าที่เป็น “ฝ่ายค้าน” พร้อมกับเข้าร่วมเป็นพันธมิตรอีกกลุ่มหนึ่งในขบวนการเสรีไทยภายใต้การนำของปรีดี พนมยงค์

บทบาทของทองอินทร์ที่เข้าร่วมในขบวนการเสรีไทย อาจแยกได้ 2 ส่วน คือในสภาผู้แทนราษฎรฯ และในการจัดตั้งหน่วยงานเสรีไทยขึ้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ในสภาผู้แทนราษฎร ทองอินทร์เป็นแกนนำที่สำคัญหนึ่งในการเคลื่อนไหวเพื่อล้มรัฐบาลโดยวิถีทางสภา ซึ่งเริ่มมีความพยายามมาเป็นระยะนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2485 และมาประสบผลใน พ.ศ. 2487 จากนั้นก็เป็นกลุ่มสมาชิกฯ ที่ดำเนินการออกกฎหมายเพื่อล้มล้างอำนาจของรัฐบาลเก่าส่งเสริมอำนาจและความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลใหม่ พร้อมกันนั้นทองอินทร์ก็ได้รับการแต่งตั้งเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีร่วมในคณะรัฐบาลชุดต่างๆ ของขบวนการเสรีไทยด้วยภายนอกสภา ทองอินทร์ได้เข้าร่วมจัดตั้งหน่วยงานของขบวนการเสรีไทยขึ้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นผลทำให้กลุ่มของทองอินทร์สามารถขยายฐานสนับสนุนในภูมิภาคต่างๆ ได้มากขึ้น และด้วยเหตุนี้เมื่อรัฐบาลมีนโยบายปรับปรุงระเบียบการเมืองเพื่อฟื้นฟูระบอบประชาธิปไตย ทองอินทร์จึงได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดวางกติกาทางการเมืองดังกล่าวด้วย

เสรีภาพทางการเมืองที่เปิดกว้างขึ้นมาอีกครั้งภายหลังสงครามยุติ ทำให้ทองอินทร์และเพื่อนสมาชิกฯ ที่เคยร่วมงานกันมาจัดตั้งพรรคการเมืองในชื่อพรรคสหชีพ การที่พรรคสหชีพได้เข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสมกับพรรคการเมืองอื่นคือพรรคแนวรัฐธรรมนูญกับพรรคอิสระ ทำให้นโยบายของพรรคสหชีพได้ปรากฏออกมาเป็นนโยบายของรัฐบาลด้วย แต่การที่ทองอินทร์กลายเป็นแกนนำของกลุ่มที่ให้การสนับสนุนปรีดี พนมยงค์ โดยเป็นกลุ่มทางการเมืองที่มีแนวคิดพื้นฐานบางประการแตกต่างไปจากกลุ่มทางการเมืองอื่นๆ โดยเฉพาะการมีนโยบายเศรษฐกิจที่เน้นหลักสหกรณ์และยังเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสูงทั้งในวงการรัฐบาล สภาผู้แทนราษฎรและในระดับท้องถิ่น ทำให้ฐานะการเมืองของทองอินทร์นอกจากจะผันแปรตามการขึ้น-ลงของปรีดี พนมยงค์แล้ว ความรู้สึกหวาดระแวงความคิดสังคมนิยมและบทบาทที่มีอยู่สูงมากของทองอินทร์และเพื่อนสมาชิกฯ ในพรรคสหชีพ ทำให้บุคคลเหล่านี้ถูกกำจัดออกจากแวดวงการเมืองในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2492

จึงเห็นได้ว่า ความต้องการให้รัฐบาลบำรุงประเทศให้ก้าวหน้าไปสู่ความเจริญ โดยเน้นการกระจายการบำรุงเศรษฐกิจและสังคมไปสู่ภูมิภาคเป็นแนวคิดหลักที่ผลักดันให้ทองอินทร์มีแนวคิดที่เชื่อมั่นในการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญและแนวคิดทั้งสองประการต่างเป็นปัจจัยหนุนนำให้ทองอินทร์เข้าไปมีบทบาททางการเมือง และกลายเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีบทบาทสำคัญคนหนึ่งในการเมืองไทยช่วง ค.ศ. 2476-2492





๑) มนุษย์ ดินน้ำ แผ่นฟ้า
ถูกส่วนเน็ตตาไทย
วิปริตผิดส่วนไป
ตั้งค่าชีวิตไว้

๒) ป่วยปุชนี้ช่วยชี
สรรพสิ่งง่าย อโหสิกรรม
โอมสยามผ่านพาลระยำ
สร้างชั่วเลวร้ายดิน

ลมไฟ กิติ
อยู่ได้
ไหววินาศ ชาติินา
จ่ายหนีมนิธรรม ฯ
สันติธรรม
ทั่วสิ้น
อำมหิต ไปเอย
เปี่ยมด้วยเกษมศานต์ ๗๑๑๑๑๑๑

อักษร
วิไล ฤทธิพิงศ์

สารานุกรมเยาวชน

เทคโนโลยีสมัยใหม่

สารานุกรมชุดที่เราจะได้อ่านจะช่วยให้เราทำความเข้าใจเรื่องราวของการที่มนุษย์ทุ่มเทความรู้ความสามารถ ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศึกษาค้นคว้า ตลอดจนพัฒนาขึ้นเป็นความก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นเกร็ดปลุกย่อยของปัญหาอีกมากมายเพื่อการศึกษาค้นคว้าในลำดับต่อไป เป็นพัฒนาการของวิชาการทุกแขนงในหมวดของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น

ภาพประกอบสีที่ตลอดเล่มจะยิ่งช่วยให้เราทำความเข้าใจคำอธิบายต่างๆ ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายประการหนึ่งของการออกแบบจัดพิมพ์ นอกไปจากความสวยงามมีคุณค่าของเล่มหนังสือ อันจัดได้ว่าเป็นผลพลอยได้ เป็นความเพลิดเพลินในอีกสไตล์หนึ่งของการศึกษาหาความรู้

